

'Het begrip politiek' van Carl Schmitt

Boeken - 6 december 2001

Onlangs is *Der Begriff des Politischen* van Carl Schmitt, de latere 'kroonjurist van het Derde Rijk', met een vertraging van ongeveer 75 jaar in een Nederlandse vertaling verschenen. Toonaangevende historici, zoals H.A. Winkler en K. Sontheimer, zijn het eens dat dit werk heeft bijgedragen aan het in diskrediet brengen van de democratie van Weimar.

[Nadat Schmitt](#) het liberale parlement in *Die geistesgeschichtliche Lage des heutigen Parlamentarismus* (1923) had getypeerd als ondemocratisch, als een 'eeuwige discussie' van parlementariërs die zich niets gelegen laten liggen aan de wil van het volk, stelde hij in *Der Begriff des Politischen* (1927) dat een ware democratische politiek alleen door de keuze van interne en externe vijanden levensvatbaar kan zijn.

Op de over het geheel genomen accurate vertaling van B. Kerkhof en G. Kwaad valt misschien maar één aanmerking te maken. De zorgvuldig door Schmitt gekozen titel is onnauwkeurig vertaald als Het begrip politiek. Dit is enigszins misleidend, omdat zijn werk niet gaat over deze of gene empirische politiek, maar over 'het politieke'. Hieronder verstaat Schmitt een metafysische categorie met criteria die onafhankelijk gelden van de empirische werkelijkheid. Wat men gewoonlijk 'de politiek' noemt is volgens Schmitt niet langer de plaats waar zich 'het politieke' manifesteert.

Volgens Schmitt ontstaat een typisch politieke spanning wanneer sprake is van een existentiële tegenstelling tussen vriend en vijand. Het gaat hier om een tegenstelling tussen verschillende zijnswijzen, die in laatste instantie niet met elkaar in overeenstemming kunnen worden gebracht. Als werkelijk sprake is van politiek, dan kan men niet door een rationele discussie tot een vergelijk komen. 'Het politieke' berust daarom op de reële mogelijkheid van een existentieel conflict, een strijd op leven en dood. Schmitt meent dat de politici van zijn tijd dit uit het oog hebben verloren. Zij beschouwen de politiek als een debat over ethische waarden, over politieke smaak of over economische belangen. Schmitt wil deze 'verwarring' ongedaan maken: "De politieke vijand hoeft niet moreel slecht te zijn en niet esthetisch lelijk; het is niet nodig dat hij als economische concurrent optreedt, en het kan misschien voordelig zijn om zaken met hem te

doen."

Men kan Schmitts ideeën interpreteren als een cynisch pleidooi voor een openlijke machtspolitiek. Maar vruchtbaarder lijkt om zijn nadruk op de onontkoombare contingentie van de politiek op te vatten als een uitdaging aan onze democratie. Het denken van Schmitt kan onze zintuigen gevoeliger maken voor irrationele aspecten van het politieke debat, die achter een discours van autonomie en redelijkheid verborgen blijven. In het gunstigste geval kan men door een permanente aandacht voor het conflictgeval politieke mythes doorbreken. Zo kan een oorlogssituatie de discrepantie tussen het ideaal en de praktijk van een liberale, democratische 'redelijkheid' blootleggen en laten zien dat gelijkheid en menselijkheid onder omstandigheden fungeren als louter retoriek. Theo de Wit toont in zijn verhelderende inleiding op Het begrip politiek dat met dergelijke interpretaties meer valt te winnen, dan met een 'luie afwijzing'.

- Carl Schmitt, *Der Begriff des Politischen*, Berlijn 1963.
- Het begrip politiek. Vertaald door Bert Kerkhof en Georg Kwaad. Met een inleiding van Theo W.A. de Wit. Uitgeverij Boom/ Parrésia 2001. 160 blz. 20,22 Euro. ISBN 90 5352 7257.

Marc de Wilde doet onderzoek naar de wederzijdse beïnvloeding van Walter Benjamin en Carl Schmitt. Hij is deelnemer aan het [Graduierantenkolleg](#) van het Duitsland-Instituut Amsterdam. Voor meer informatie over zijn onderzoeksproject klik [hier](#).

[Informatie over Carl Schmitt \(in het Frans\)](#)

[Overzicht en korte samenvatting van belangrijkste werken Schmitt](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2629/het-begrip-politiek-van-carl-schmitt>